

slavo slovenskim sinom, je za ta domorodni predmet izvoljena. Al časi so nam bili takrat nemili; nikjer na očitnem odru nisi slišal domače pesmi več. Shranil sem tedaj nabrani denar ter čakal prijazniše dobe.

Prišla je sedaj; spet se čujejo glasi domači in sprejemajo se nadušeno. Stopim tedaj s tem razpisom na beli dan in pozivljam možake, ki se sposobne čutijo, oni pesmi vreden napev zložiti, naj se lotijo dela. Naj se pa obrača ažjo zlata kakor koli, zagotovljeno je 10 cekinov, — kar čez ostane, bo že svoje pravo mesto našlo; zato

1. se razpisuje 10 ces. cekinov v darilo tistemu, kdor zloži najboljši napev pesmi „Kdo je mar?“

2. Pošlje naj se mi napev gotovo do 30. julija t. l., zaznamovan s kako prislovico. Imé zložitelja pa naj se zapечатeno pridene.

3. Pesem naj se tako zloži, da celo prvo kitico ali strofo (kot uvod) in pa celo zadnjo (kot konec) poje kor (zbor); sledeče kitice, v katerih pesnik opisuje različne stano-ve (vojaka, trgovca, učenega moža, sodnika, duhovna) in ki tedaj tudi v napevih morajo različni biti, naj se zložijo za samo- ali pa za čveterospjev, tako, da v vsaki kitici poslednje dve vrstici povzame vselej spet kor. Tako dobimo pravo glasbino sliko (Tongemälde). Dostavljam le še to, kar se samo po sebi razume, da pesem mora biti v narodnem duhu zložena in kolikor mogoče lahka za petje, melodična, da bo segla v narod, ne pa se zaprla samo v dvorano „besede“ ali koncerta. Da pravi mojster umetno in čisto po sekiricah pevske harmonije zloženo pesem naredi tudi tako, da jo slišimo prepevati od ljudstva, kaže nam mnogo takih izvrstnih pesem vseh narodov. In tak mojster še le stoji na vrhuncu umetnosti.

Besede omenjene pesmi so natisnjene v „Novicah“ od leta 1846. Kdor jih pa nima, naj mi piše, da mu jih pošljem.

4. Tri, po slovanskih mojstrih kot sodnikih za najboljše spoznane pesmi, ki jih bomo dobili, se bojo v čitavnicah naši pele, da potem družba naša sama razsodi, kateri dá prvenstvo. Ne gré pa tukaj, se vé da samo za 10 cekinov, ampak še več za čast v tem poganjanju za predstvo.

Zložitelji teh pesem, ako hočejo, bojo mogli vsak svojo skladbo sami voditi (dirigirati) pri „besedi“.

Vrednik.

Jezikoslovne drobtince.

V 14. listu letošnjih „Novic“ v dopisu iz Maribora smo brali med igrokazi: „7. Juran in Sofija, 8. Štepan Šubic, oba poslovenil Drobnič iz Hrvaškega.“ Mogoče. Pa te dve igri sem bil poslovenil tudi jaz leta 1848, uče se hrvaščine. Rokopis sem bil dal takratnemu slovenskemu društvu za gledališče. Ker bi bila pa obleka in druga oprava za igranje predraga, in ker sem iz ljubezni do narodnosti želel, naj bi igri prišle na svetlo, sem bil pozneje prepustil rokopis gospod Giontini-tu, ki ga je bil tudi natisniti dal leta 1850 in ste igri zdaj pri njem prav cenó na prodaj. Nekteri so se takrat zmrdovali, da sem se ukvarjal z gledališnimi igrami, ker niso poznali teh dveh iger. Njeni obsežek je ljubezen do vere, cesarja in domovine. Ne ene le količkaj spodtikljive besedice je ni v njima. Kdor ju je že bral, ju ni mogel prehvaliti. Naj bi bile vse igre take, bilo bi potem res gledališče, kar ima biti: hiša za omiko in požlahnjenje uma in srca pa tudi za pošteno kratkočasovanje. Te dve igri se daste lahko vsakemu, še tako nedolžnemu v roke, učil se bo iz nju spoštovati, ljubiti in braniti vero, cesarja in dom.

Ako misli kdo prepiliti „Matička“, naj bi pač izpustil ali spodobno preuredil v njem vse spodtikljive in dvoumljive besede.

Ker že govorim o slovenščini, naj omenim tukaj še nekterih pomot, ki se vrivajo v naš lep jezik. Besedo „svilod“ so skovali visokoučeni nam znani gospod po izgledu „zlod“, „zlo-dej“, toraj se mora tudi po tem izgledu sklanjati dosledno: „svilodja-dju“ itd., ne pa: „sviloda-du-di i. t. d.“ *) Po navadi pravimo in pišemo: „murbino drevo“, pa to ni prav. Kakor pravimo: lipovo, brezovo, vrbovo, jelševo drevo od lipa, breza, vrba itd., enako moramo reči „murbovo drevo“. Tudi pišemo nepravilno: „duševna omika, književni jezik“, od duša, knjiga, namesti: dušna ali duhovna omika, knjižni jezik, ker prilogi iz ženskih imen se ne narejajo na ev, ampak na ni, na, no, izjemši sprednji primerljaj pri drevesih.

V novi izdaji slovenskega sv. pisma smo večkrat brali: nebo in zemlja bosta prešla, britkost in trpljenje sta itd. To spet ni pravilno. Sej pravimo pri dveh ženskih imenih: kri in voda ste itd., pri dveh srednjih: blago in življenje ste itd. Enako moramo rabiti dual, ako smo dosledni, pri prilogah in glagolih, ki se ozirajo na eno žensko in na eno srednjo besedo, torej: nebo in zemlja boste prešle (i), britkost in trpljenje ste itd.

Res je, to so le majhne reči; al prav je, ako čistimo prelepi slovenski jezik vsacih smeti, kakor tudi ne vidimo radi majhnih madežev na belem perilu. Dočakali smo, kar smo tako dolgo želeli in prosili.

Naš jezik ima odprte vrata tudi v uradnije; on sedi zdaj za mizo z drugimi brati, on, ki je tako dolgo zaničevan, izdihal do zdaj kot preziran suženj za durmi. Skrbimo mu torej za snažno obleko, da se milo in krepko razlega na desno in levo slava njegova!

V Cerknici cvetno nedeljo.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

Nobena kronika, nobena povestnica jih ne bo nikdar omenila, nikjer jim ne bodo spominkov stavili; al žal bi bilo lahko vsakemu pravemu domoljubu, ko bi se ti značaji za zmiraj zgubili.
Boz Dickens.

Vseučiliščno življenje ali življenje na visocih šolah je pri vsakem omikanem narodu ozko z dušnim v obče zvezano. Zatoraj vidimo, kako se Nemci s svojim Heidelberg, Halle, Tübingen itd. ponašajo, kako so Angleži v Oxfordu in Cambridgeu zaljubljeni in kako je središče francoskega gibanja na dušnem polju v Parizu in Lionu. Pa študentsko življenje je pri vsakem teh narodov drugo; so različni običaji, različne šege po značaju naroda. Z veseljem so pisatelji vseh teh narodov že od nekdaj to vrlo pisano in mikavno življenje opisovali, in temu se imajo Nemci zahvaliti, da vsako leto toliko ptujcev na njihove vseučilišča roma večidel iz samega namena življenje nemških študentov poznavat.

Slovenci in sploh Jugoslovani še dosedaj nimamo svojega domačega narodnega vseučilišča, in toraj se naša po znanostih hrepeneča mladež že od nekdaj večidel na Dunaj (Beč) podaja, ter v Gradcu komaj tretjina ostaja. Dunaj je središče naše vseučilišnega življenja, zavoljo Knafelnovih štipendij pa je še poseben magnet za Krajnca. — Malo se zvé od tega življenja, akoravno je skoz in skoz izvirno od nekdaj, zlasti pa v poslednjih letih. Da prava tovaršija vlada med našimi mladenči, ni mi treba še posebej zagotavljati.

Toda moj namen ni, tu to življenje obširno popisovati, ampak le nekatere izvirne značaje si zbrati in jih narisati; originale, ki so možje prav posebne baže, ktere sem v

*) Kaj pa, če bi po analogii družih slovenskih imen s končnico od, kakor, na pr. plod, želod itd., vendar tudi prav bilo svilod-a?

svojem šestletnem bivanju v Beču vedno študiral in občudoval. Pa zlo se motiš, dragi bravec, ako pričakuješ, da ti bom narisal mlade nadepolne dijake, prihodnje dike naše domovine, kateri bodo kadaj autokrati ali samodržci pri kakem „pecirku“, katerih prsa bodo okinčane z zlatimi križci ali srebrno zvezdo, ali ktere bomo celó na stare dni s priimkom ekscelencija nagovarjali. Zbral sem si le može, katerim je bila ali osoda nemila, ali so bili pa po učenosti tako hrepeneči, da so dospeli na Dunaj z namenom vse preštudirati. Ko so pa zagledali v knjigarnah, koliko bukev so učeni može po daljnem širokem svetu spisali, so se neizrečeno prestrašili te robe. Prepričani, da je popolnoma nemogoče, v enem življenju si vse to v glavo vtepti, so le pro forma „študiosi“ ostali, pa si še druge okrožja za svoj trud in delo poiskali.

Od dunajskega vseučilišča se mislim po rakovi poti v Ljubljano vrniti in tu in tam moža najti, ki ni bil nikoli v svojem življenju lakomen časti, soseskini svetovavec biti ali pa celó „purgermajster“. Tudi ni nikoli hrepel po učenosti, ali želel toliko znati, kakor gosp. fajmošter, ampak trdil je le, da je dobro, če človek „umare“ pozná, kadar „sekcijon“ cegele prinese, da se vé, ali je pravo zadel ali ne? Če se človek v šoli enmalo pisati, brati in „tajč pošprehen“ nauči, misli tak mož, je tudi dobro, ker vendar pozneje lahko pri vojaki „ta viših eden“, to je „frajtar“, postane, in tako mu ni treba nikdar več dve uri zaporedoma na straži stati.

I.

Stara pomáhana glava.

Kakor ovce, kadar dež gré, smo novinci pred vseučiliščem stali in plašno okoli sebe gledali, ker je bilo mesca oktobra in ravno začetek šolskega leta. Trume starih in novih dijakov iz vseh avstrijskih okrajin so se sèm ter tje drenjale. Naši rojaci iz 2., 3. ali celó 4. leta so le preziravno novake gledali in le po neskončni milosti se je kdo pri nas en par minut pomudil in kakor iz olimpa počasi nektare „tehtne“ besede spregovoril, potem pa spet možko odrinil. Se vé, poslušali smo tacega „skušenega“ moža z odprtimi ustami in napetimi ušesi, še vse drugače, kakor Izraelci Mojzesa, ko jim je od Jefteta pridši svoj poklic naznanil. Smo pa tacega visocega in častitljivega moža pozneje na eno „kruglico“ pive povabili, in da si je po treh dobrih duških enmalo oddahnil, je pa precej druge strune napel in čez pol ure je že gotovo ta predlog storil: E, kaj se bomo tako držali; saj smo Kranjci, Slovenci, vsi skupaj na enem vseučilišču, to ne gré, da bi se vikali in take ceremonije uganjali! — in s kruglico je trčil, da je bilo kaj — „Bog Te živi, brate!“ Tako se vselej vès ponos proti novincom, ki kake dva ali tri dni trpi, za vselej v pol ure v „kruglici“ utopi.

Ko smo tako zdaj za nas nove profesorje, zdaj neznano trumo grabcov na vseučilišni strehi radovedno ogledovali, se približa deseta ura dopoldne; gnječa je čedalje večja prihajala, sèm ter tje so nas ripsali, da smo se nazadnje do stopnic pred vratmi preselili: Na enkrat se z veliko težo rumene rokavice na dolgih prstih skoz vrata pridrenjajo in za njim se prikaže srednja postava suhega mladenčca, ki je bil od vrha do tal črno opravljen in na fraku se je vidilo, da ga ni njemu krojač meril. Počasi, kakor dvorsk svetovavec v penzii, k nam stopi in enega znanca izmed mojih tovaršev nagovori. Kmalo se tudi cela vrsta tovaršev okoli njega osuje in radovedno ga izprašujejo:

„No, Prežvečnik — tako se je pisal — kako je bilo? Kako je bilo?“ — Zvedil sem pri tej priliki, da je Prežvečnik ravnokar pravdoslovni državni izpit iz vseh treh predmetov „mit Auszeichnung“ napravil! To je nek taka čast — kakor mi je nek star rigorozant razkladal — da se Kranjcu vsakih deset let komaj enkrat primeri! — Pa kako nas je tudi Prežvečnik — nas uboge, neumne re-

grute — od strani gledal in se le včasih komu milostljivo nasmehljaj. Govoril je o rimskem pravu, od njega je na cerkveno prišel, od te na zgodovino nemškega pravoslovstva — od tega spet nazaj na rimsko pravo itd. zmiraj v kolo-baru. Po desetkrat je ponavljal, kako je na to ali to vprašanje odgovoril, kako je on imel profesorja v klešah. Da bi svojemu razkladanju več péze dal, je začel cele strani kar po latinski iz „corpus juris civilis et canonici“ citirati! Za pet ran božjih! kako strašno smo mi tumpasti novinci učenega Prežvečnika občudovali ali kako strašno nam je bilo tudi dolgčas!

Pa nobeden si je ni upal ne črne ne bele črhiniti. Samo jaz sem bil nazadnje tako hudoben in sem začel pomenljivo kašljati. — Al kako zaničljivo me Prežvečnik pogleda! Oči sramožljivo pobesim in iz zadrege mi le veseli krik pomaga: Ala! Lojze! Lojze pride! Lojze pride! Stara pomáhana glava je tu! Servus Lojze! Fant iz fare!

Pri vratih na zgornji stopnici je stal študent, ktere ga bi bil vsakdo pred za profesorja, kakor za modroslovca držal. Bil je velike, korenjaške postave, čez trideset star; na glavi je imel čuden cilindar, o katerem je sam pozneje pravil, da mu je vodja germanskega muzeja v Nürnbergu lepe krajcarje ponujal, ako bi mu ga hotel v zberko prepustiti. Zimska suknja in hlače so bile elegant in po naj-novejši šegi, al v čevljih je imel pa tako radovedne prste, da so si na vseh stranéh okenca delali in palec je včasih skoraj enmalo preveč predrzno z glavo vèn tišal. V rokah je držal sila zamazane salaste bukvice, ktere je potlej varčno kakor skrinu miru in sprave pod suknjo vtaknil. Smehljaje stopi med nas in nisem se mogel načuditi, kako so ga moji novinski tovarši že vsi poznali in ga brez premiselka tikali: „O Lojze, kako pa je? Kranjski starašina, v katerem semestru si pa že?“ — je šlo od ust do ust. — Zleče spet varčno svoje bukvice iz pod suknje in nam jih pomoli. Šle so od rok do rok in stavim, da slavni zgodovinar Momsen ni nikdar starorimskih rokopisov v vatikanski knjigarni tako pazljivo pregledoval, kakor smo mi ta Lojzetov dokument premetavali, ki se v vseučiliščnem jeziku „Index lectionum“ imenuje. Vesel, kakor da bi zaklad najdel, nam je pravil, da je danes petindvajseti semester nastopil.

Začel je najpred pravdoslovje še po stari sistemi, to je, pred letom 1848, potem se je podal v modroslovju k filologiji, ker so takrat ravno v cesarstvu toliko učiteljev potrebovali. Al grške kljuke, *καὶ* in *γὰρ* so bile Lojzetu predolgočasne — poskusil je spet pravdo po novi sistemi. Ker pa — nach der Lehr- und Lernfreiheit, kakor je sam rekel — se nikoli ni nobenemu izpitu podvrgel, se je vrnil spet k modroslovju, namreč nabral si je 10 ur na teden iz zgodovine.

To ti je bil zanimiv „Index lectionum“. Ko bi bil Lojze vse to znal, kar je imel tu noter potrjenega, da se je učil, bi bil gotovo vsem 95 profesorjem pravdo- in modroslovske fakulte kos. Na eni strani je imel vpisana: kazenski zakonik, na drugi: koptovski jezik, na tretji: narodno ekonomijo, na četrti: starobabilonsko zgodovino itd. (Dal. pr.)

Dopisi.

V Zagrebu 8. maja. §. — Odkar so tukaj absolutizem odstranili ter po oktoberski diplomi napravili politiško samoravnavo ali autonomijo, spremenil se je Zagreb nekoliko malo. Uni tihotni duh, kakor je bil pred nekimi leti, dokler so žandarji in policija (ki sedaj na tihem, brez napisa bolj privatno živé) zunanji red držali, nehal je celó, ter se ljudje gibljejo kakor se komu dobro zdi, in vendar ni nepokoja nikjer; vse gré po svojem delu naprej, in čudno! ni se popred za deset let zidalo toliko, kolikor sedaj morebiti v enem, akoravno je popred ažijo ravno tako pokazoval vrednost papirnatih dnarjev kakor sedaj. — Ker že ravno govorimo o takih rečeh, naj povem, da dragina

sile in da prava ljubezen vlada med nami. V tem bode rastla edinstvo in sloga, — v slogi pa le dozoreti zamorejo večje djanja.

Zato dragi, mili rodoljubje, blage duše! zastavite Vaše delo za važne, prevažne pripomočke narodnega izobraženja. Zbirajte po občinah (županijah ali srenjah) ali po farah, ali posamesnih selih ljudi skupaj, da si z zjedinjeno močjo napravljajo knjižnice, v katerih naj se nasrkajo dobrega medu iz dobrih narodnih knjig.

Kakor se vnema na nebu nebrojno zvezdic ko svitla mreža celo nebo vspenjajoča, tako naj se zbudi v našem narodu knjižnica pri knjižnici, ki bodo prave luči narodnega razjasnjenja.

Dragi bratje, poprimimo ta nasvet, — zadnji čas je. Česki narod nam je priča, kako obilen sad donšajo take knjižnice. V Čehih imajo že 20—30 let take čitavnice, katerih se zdaj že šteje na stovce.

Kakor pa zvezdogled vsako novo zasledno zvezdo radostno oznani celemu svetu, tako naj se tudi naznanjuje porod te ali une nove ustanovljene bukvarnice. Radostni jo bomo pozdravili in se zahvaljevali njih ustanoviteljem.

Zato naj ne bode prošnja naša, da naj se nemudoma ustanovljujejo ljudske knjižnice, glas upijočega v puščavi!

V Radoljci 30. aprila.

Dr. Lovro Toman.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Debelo sem Lojzeta ogledoval, ker sam jez ga še nisem poznal. Ko nehoté ravno spet oči v njegove opanke vperam, se mi dobrovoljno nasmeja in mi reče: „Če si kaj kunt, dobi mi pri kakem čevljarju lekcijo — pa zdajle enajst bije — moram teči, pri krojaču me že cel kolegij čaka.“ — In pri tej priči prijazno vsakemu izmed nas za slovo roko stisne in na voglu, preden je s cilindrom vred v drugi ulici zginil, se še enkrat obrne in zavpije: „Fantje, da ne pozabite! Zvečer v Kostavnjevici (= predmestje: Landstrasse) pri „črnem jelenu“!

Potem se tudi mi razidemo in jez poprašam tovarša, kaj in od kod da je Lojze in da ga že on tako dobro pozná? — Zakaj nisi šel sinoč z nami k „črnem jelenu“ — mi odgovori — bi bil pa spoznal, kak hraber fant je Lojze — po pravici reči — on je najbolji „kerlc“ med vsemi juristi in filozofi — to ti je tako židane volje; vsi smo ga mogli precej tikati, nič ni tako „štiman“, kakor Prežvečnik. Rekel je, ko je prišel v krčmo, da je kakor star študentovsk general prišel ogledovat regrute svoje kranjske brigade. Vsedel se je potem kakor starašina v kot, kjer ima zmiraj svojo veliko pipo spravljeno, ki se „sistem“ imenuje. Ko potem še mehur iz žepa izleče, si „sistem“ nabaše, si ga s kresavno gobo zapali in se v cele oblake dima zavije, — to ti je bil pravi paša!

Oj, kako smo se mu smejali, on sam sebi pa najbolj.

Ko en par klobasic povečerja, nam začne pripovedovati, da je o tej zadevi popolnoma Špartanec. Kar je bila njim črna juha, so njemu Frankfurterce, katerih noben večer v nemar ne pusti, kajti so najcenejše. Pozneje ti je bil še le smeh, ko nam Lojze začne razkladati svoje dogodke tolikoletnega učilišnega življenja. Kmali bi bili smeha popokali, ko nam je pravil, kako je za vselej izplačal Magnifikus-a dr. Harampašata, ki je od nekaj slovel zavoljo svoje sirovosti do študentov. Bil je konec semestra in Lojze je mogel zavoljo svojega Knafel-na ravno pri njem colloquium (mali izpit) narediti. Učeni mož jih je za eno dopoldne 20 in med njimi tudi Lojzeta odločil, na ktere ga je pa pozneje popolnoma pozabil. Imel je pa navado študente namesti po postavi s „gospod“ kar z „on“ (nemški „Er“) nagovorjati. Se vé, da Lojzeta ni po obrazu poznal, in ko ga v zadnji klopi kakor ponižnega grešnika vglede, zarenči hudo nad njim: „Wozu

ist denn er gekommen?“ Lojzeta ta beseda zbode kakor bi ga bila osa pičila, zato glavo po koncu dvigne in mu naravnost odvrne: „Er wird doch wissen, warum er mich bestellt hat!“ Za en trenutek vseh 19 tovaršev, ktere je učeni mož že tri ure trdo stiskal, omolkne „obstupuere omnes, intentique ora tenebant“ — al le za trenutek; potem pa se zakrohota, in naredi se taka „allgemeine Heiterkeit“, da je bila una l. l. v državnem zboru le senca proti njej. Gospod Magnifikus so na vse viže barve spreminjali; zadelo jih je kakor strela iz jasnega, molčijo precej časa in v tla gledajo, — odtistihmal niso nikdar nobenega več z „er“ nagovorili.“

Vse to mi je moj šolski tovarš od Lojzeta pripovedoval. Da je moja radovednost strašno podkuril in da sem bil zvečer prvi pri „črnem jelenu“, mi skoraj ni treba dostaviti. Da sva se z Lojzetom precej sprijaznila in da je potem marsikteri večer pretekel v družbi z njim pri „črnem jelenu“, se tudi samo po sebi razume. Mesci so se vrstili, leta tekla, marsikaj se je spremenilo, al Lojze je bil zmiraj enak, vedno vesel, poln šale in prav humorist, večidel suh in po bojih s prepeličarji*) mu je na glavi čepil potlačen cilindar, od vrata do nog je bil elegant, na nogah je imel pa opanke ali sandale, sam ne vem, kaj bi prav bilo. Vzrok elegancije srednjega života pa je bil, da je Lojzeta osoda mila k nekemu krojaču pripeljala, ki je imel 12 otrok. Te je Lojze že čez 7 let vsaki dan po dve uri brati, pisati in številiti učil, za kar ga je krojač, kadar je bilo treba, zmiraj po najnoveji šegi od vrata do petá okinčal. Dostavil je Lojze, da je pri krojaču še najmanj za 10 let zavarovan, ker je njegov najmanjši nadepolni prihodnji učenec še le 5 mescov star. — Lojze nam je pel, kakor smo si zbrali, ali prvi ali drugi tenor, če ni bilo drugače tudi „bas terc“. So se zapele gorenske fantovske, je bil pa on prvi sodnik v vižah in v tekstu, za kar je tudi dobil priimek „Fant iz fare.“ — Brez Lojzeta ni bilo nobenega veselja, nobene šale, nobenega ropôta, ker le enkrat sem ga resnega vidil. En večer namreč je pri „črnem jelenu“ strežaj njemu navadne Frankfurterce, njegovemu sosedu pa telečje pečenke prinesel, kateri mu smehljaje reče: „Vidiš, Lojze, Marta si je boljši del zbrala.“ Al ime „Marta“ je starega študenta čudno prešinilo; obraz v nenavadne grbe spravi in celi večer ne bele ne črne ne črhne. Osupnjeni ga poprašujemo, kaj da mu je: ali ga mar je kdo razžalil? Pa ni bilo besedice iz njega spraviti. Globoko zdihne, svojo staro dežo s klina sname in zoper vse običaje ob desetih odide.

Zvedil sem pozneje, da je, pridši domú, luč na omaro pred majhno podobo postavil, kjer mu je draga Ljubljanka namalana visela. — Bila je Lojzetova Marta. — Dolgo dolgo je slonil pred mično podobo in premišljeval nekdanje srečnejše čase, kako so ga mati, poštena branjevka, v šolo dali, da bi enkrat „gospod“ postal, kako se je vsa žlahta že veselila tega veselega časa, al Marta Marta je naenkrat vse te nade podrla! Lojze je šel zavoljo nje, skregan z vso rodbino, namesto v lemenat na Dunaj. Pri odhodu mu podá to podobo v vedni spomin. Al le podoba mu je ostala. Marta se je v Trst omožila in enega njegovih vseučilišnih tovaršev vzela. Premišljeval je, kako so njegovi gimnazijalni tovarši srečni kaplanje, zdravniki, pravniki, uradniki itd., kako vedno novi študentje dohajajo in stareji čez 4 leta odhajajo — le on sam je neprenehoma že čez 12 let tu — le on sam je „stari študent“ *κατεξοχην* — le on je postal: stara pomahana glava! Peklo ga je to v srce.

Sveča je do konca pogorela, Lojze se tiho sleče mr-mraje refrain znane nemške študentske pesmi: „Die Wein, der Bier und das verfluchte Liebe haben mich auf die Hund gebracht!“ Preden ga Morfej popolnoma objame, še enkrat zdihne: Marta, Marta! Zjutraj že solnce predrzno skoz

*) Izrek med Slovenci na Dunaji za jude, ker so v pušavi prepelice jedli.

okno sili, ko se Lojze iz trdnega spanja prebudi — pozno je že — naglo iz postelje skoči, ker treba je iti v „tabrh“ (= otroke učiti). Veselo pesmico zažvižga, cilindar enmalo z rokavom okrti in hitro odide spet — stari Lojze brez vse sentimentalnosti, lahkomiselno, poln muh; prošli večer mu kar več na misel ne pride. (Kon. sl.)

Ogled po svetu.

(Koliko ljudi more v največje cerkve, ki jih Evropa ima). V Št. Petersko cerkev v Rimu jih gré 54.000, v veliko cerkev v Milanu 37.000, v Št. Pavlovo cerkev v Rimu 32.000, v veliko cerkev v Boloniji 24.000, v Fiorenci 24.000, v Lateransko cerkev v Rimu 22.000, v cerkev Matere Božje v Parizu 21.000, v veliko cerkev v Pizi 13.000, v Štefanovo cerkev na Dunaji 12.400, v Št. Petersko cerkev v Boloniji 12.300, v Dominikansko cerkev tudi tu 12.000, v cerkev Št. Marka v Benetkah 7000, v veliko cerkev Maria-Einsiedeln v Švajci tudi 7000.

Dopisi.

Iz Reke 8. maja. Tukajšni poštarški činovnik gosp. G. Depoli, bode v spomin velike svečanosti, ki se bode obhajala 25. dne t. m. na Grobničkem polju o posvečenju zastave županije reške, izdal litografijo „Grobničkoga polja i okolice mu sve do morja“; zraven tega pa tudi fotografijo slovesnega posvečenja; vse skupaj bode v veličini 3 □ čevlje. Predplača sliki je 1 gold. nov. dn. Nadjamo se, da tudi vsaki slovenski rodoljub se bode podvizal naročiti se na sliko zgodovinsko-pomenljivega Grobničkega polja, pa treba je, da se brž oglasi in predplačo pošlje gori omenjenemu izdatelju.

Iz Gorice 14. maja. * Naš svetli knez in nadškof, gosp. dr. Gollmayer, se bojo podali v Rim, kjer bo o binkošnih velika cerkvena svečanost.

Iz Maribora. (Od Mariborske čitavnice.) V nedeljo 25. dne t. m. zvečer ob 6. uri bode v naši čitavnici beseda, h kateri se s tem prijazno vabijo častiti člani v mestu in na kmetih. Pri besedi bode neki gospod pravnik govoril o predmetu opisanem za one knjižice, ki jih namerjava nek tukajšen mecen izdajati za povzdigo narodne omike. Predloži se tudi skupšini v posvèt, kako bi naj se konca julija dostojno slavila obletnica naše čitavnice.

Odbor Mariborske čitavnice.

Iz okolice celjske 17. maja. Šj. — Gospoda brata doktorja Ipavca bota v kratkem na svetlo dala zvezek svojih kompozicij z notami in besedami, ktere bode založil knjigar Tarmon v Celji. Nadjamo se, da naši pevci, čitavnice in drugi bojo z veseljem segli po tem novem delu naših po vsem Slovenskem slovečih kompoziterjev. — Radostni čujemo, da bomo na binkošni pondeljek imeli v Celji 3. „besedo“.

Iz okolice celjske 10. maja. (Volitev deželnega poslanca v Celji.) Ker se je bil g. Jož. Wolf odpovedal poslanstva za Gradec, je bila volitva družega poslanca 8. dne t. m. v Celji za več sosesk, ki v celjski volitni okraj spadajo. Naj povem, kako se je kaj godilo. Pridem v Celje in vidim tam pa tam množico ljudi pogovarjati se; stopim bližej njih in poslušam, kam kaj veter žene. Zadovoljen sem bil slišati, da večina glasov bi utegnila našemu rodoljubu dr. Razlag-u veljati. Pa žali Bog! nismo bili za to volitvo se prav pripravili. Zakaj? Ko tam stojim, me prašajo nekteri možje: „Kdo pa je tisti dr. Razlag? Kaj je? Ali še ima starše? Ali še imajo njegovi starši grunte? Ali je danes tukaj, da bi ga vidili in poznali?“ Na vse to sem odgovarjal, kakor sem vedil. Ako bi bil sam prišel in se volivcom pokazal, gotovo bi bil voljen. Rekli so mi nekteri, da ženin, pred ko nevesto snubi, jo pred pogleda. Ta primera je dosti klavrna, ker nevesta in pa poslanec je dvoje:

poslanec se mora po svojih očitnih delih soditi, ne pa po obrazu ali družih životnih lastnostih, pa tudi ne po mošnji polni ali prazni kakor nevesta. Dr. Razlag je že dosti očitno pokazal, da je mož pravice, bistra glava in da mu srce živo bije za blagor naroda slovenskega. Al ker ga nekteri niso vidili, ga niso volili! — Pa kaj se je še godilo? Nemškutarija je napenjala se kar je le mogla. Slišal sem na svoje ušesa iz ust nekega uradnika tote besede: „Wenn wir den dr. Razlag wählen, so wird man auf's Jahr keine Worte mehr deutsch sprechen dürfen“. (Če dr. Razlag-a volimo, za leto in dan ne bomo smeli nobene nemške besede spregovoriti). Oj laž! kako velika nadloga si! Pa pri vsem tem, ko bi bil dr. Razlag pri volitvi se bil prikazal, bi bilo glasovanje gotovo bolj na-nj vleklo. Pri volitvi sami je bil pa ta-le razložek: Ko je kdo imenoval gosp. viteza Resingen-a, je to vodja volitve vselej glasno oznanil; ko je pa kdo imenoval dr. Razlag-a, je to nekako tiho zgovoril; zakaj tako, ne vemo; proti meni, ko na vrsto pridem in dr. Razlaga imenujem, pa mrmra: „ja freilich: Dr. Razlag“. Še marsikaj bi se dalo povedati, kako je na priliko bilo, ko je vodja volitve pred volivce stopil in med drugim (ali o skrbi za Resingen-a ali za Razlaga, bo sam najbolje vedil) govoril takole: „dajte achtung, da si ga štíme ne bote razspričali itd., pa pustimo obširniši popis; volivci so volili; dr. Razlag je dobil 67 glasov, vitez Resingen pa večino. Ne rečem, da je volitva zato nesrečna za nas, zakaj vitez Resingen ni ne sovražnik Slovencev in ni slavofag, ampak je na vsako stran pošten, pravičen mož; le naše rane nemškemu gospodu niso znane kakor so dr. Razlagu, sinu kmetiških starišev, ki bi bil v zboru pri vsaki priložnosti iskren zastopnik slovenstva in branitelj pravice slovenskega naroda. Sliši se, da bomo imeli še dve volitvi za Gradec. Pozor tedaj! V—h, volivce.

Iz dolnje Avstrije 15. maja. J. Ž. — Naznaniti vam imam danes žalostno novico. 11. dne t. m. je umrl veleumni slovenski jezikoslovec in znani spisovatelj več učenih sestavkov in v povestnico segajočih odlomkov za koroško in vseslovensko gospod Don Julian Hornbek, Slovencom znan po imenu Kelič, rojen Korošec pri sveti Margareti 15. februarja 1827, sočlan gosp. Don-Barnabito sv. Pavla v samostanu sv. Martina v trgu Mistelbach-u na doljni Avstrii, za dolgo in hudo hudo pljučnico. Vse svoje žive dni in do zadnjega dihljeja je bil rajni goreč domoljub, kakor jih malo ima mati Slava; živa priča tega so mu vsi, ki so ga poznali, in pa njegove dela. Bil je rajni blag izgled vsem, kateri udarec nemile osode, zrokovane iz zavisti ali bodi ktere strasti od nezvestih in spačenih domovine sinov, večkrat s kervavimi solzami pokropljene, vskovaje se za prid in korist domovine, v nemili ptujščini kakor razpostavljeni kitajski rojenčiči občutujejo! Popisati, kar je meni slavni pokojnik razodel, ne spada v časopis, ampak v njegov životopis, kterege se morebiti izvrstniše pero kakor je moje, kadaj lotilo bode. Jaz samo navajam kratke besede latinskega klasika: „Multa tulit“... 10 let se je boril s kulturträgerji neumorno; pa žalibože! zastonj, ker samec je živel med ptujci in cilja, za kterege se je on tukaj potegoval, doseči ni mogel. Da bi bil ta izvrstni učenik slovenščine in vseslavjanščine polje materinsko obdeloval, bi bilo kaj lepega sadja v mili domovini sedaj ogledati; al nemila osoda mu je kaljivo seme zmožne besede in uspešnega poslovanja za materinščino zamorila. Bodi mu zemljica lahka!

S Pivke. (Obgojzdenje Krasa. Sadjoreja. Narodnost.) (Konec). Znamenito je in zamolčati ne morem, kar pripovedujejo tukaj stari ljudje od luknje, skozi katero pod vhomom v suho jamo voda Pivka gré pod zemljo. Pravijo namreč, da voda nekdanji čas ni ondi se ponikvala, kjer se zdaj vidi, marveč nekoliko spred proti Postojni; da je pa enkrat del hriba nad jamo se utrgal, navdol vderl in vodi pot zaprl, tako da je velika povodinj nastopila, dokler se

razume, ima vlada gotove dokaze. Točen dokaz tega je to, kar se je zgodilo z državnim zakonikom, kterege se je v nekterih krajih, kakor na pr. na Štajarskem in na Krajnskem, vendiško in krajnsko ljudstvo branilo, ker tega knjižnega jezika ne ume, in raje si je dalo ta zakonik v nemškem jeziku poslati, ker se vendar v vsaki srenji nahaja ljudi, kateri umejo nemško in predstavijo nemško postavo v krajnski ljudstvu umljivi jezik. („Pravo“ — na levici.) Gospodje! morda bo kdo rekel: „to so uradniki povedali“; jez pa zastavim svojo besedo, da sem to sam na svoje ušesa slišal od županov na Štajarskem in Krajnskem. To vse je iz djanskega in službenega življenja posneto, in prosim Vas to dobro prevdariti, ako se v eno mer toži, da ministerstvo ta ali uni jezik v nemar pušča.

S vsem tem sem hotel le samo dotrditi, da sem praviloma (v principu) zastopljen z nasvetom poslanca Tomanova, ki ga je slavna zbornica tako iskreno podperala; pa tudi, da to je pravilo (načelo), kteremu zadostiti si vlada od nekdanj po svoji dolžnosti in kolikor je moč prizadeva. Jez sam bom tedaj za ta nasvet glasoval. (Obširni „pravo-klici“.)

(Predlog Tomanov, kar naši braci že vedó, je obveljal.)

Originali iz domačega življenja.

Spisal Val. Zarnik.

Stara pomáhana glava.

(Konec.)

Pri vsem tem je pa Lojze iskren rodoljub, ki nikoli ne trpi, da bi se v njegovi družini pri „črnem jelenu“ nemškutarilo. — „Se ve — pravi večkrat — da neznam prav po „šrifti“, ker sem še po stari sistemi gimnazijo študiral pred letom 1848; al temu vkljub sem z dušo in telesom Slován, ne pa le slavista, ki samo po bukvah brba.“ To je večkrat rekel in dostavil: „Da bi se pa na stare dni na Metelčico spravil, pa ne gré; raje se za sedem semestrov na novo za kitajski ali žapaneški jezik vpišem!“

Ko je bil že šest let na vseučilišču, so ga Nemci in potem tudi njegovi rojaki začeli nazivati: „Bemoostes Haupt!“ Svojim rojakom pa je oistro prepovedal, da ga naj nikdar noben po nemški ne kliče; če ga že hoče kdo počastiti, naj mu reče: „Stara pomáhana glava!“ Ta želja se mu je tudi spolnila, zakaj ostal je za zmiraj pomáhana glava.

Največa komedija je bila, ko je Lojze napravil glasoviti prevod znane nemške študentovske pesmi:

„Ich bin der Fürst von Thoren“ itd.

Žalostno je gledal in poslušal, kako so si Slovenci to pivsko pesem prisvojili in kako so jo le vedno po nemški krožili. V srce ga je poptujevanje domačega duhá peklo, in sklenil jo je posloveniti. Neznano smo se veselili na večer, ko bo Lojze svoj prevod prinesel. Bil je polni kolegij pri „črnem jelenu“. Res jo Lojze izpod suknje na vmazanem papirčku izvleče. Bila je krasna prestava, v taki slovenščini, da bi se še rajnki Knobel v grobu veselja obračal, ko bi jo čul. Al ravno zavoljo tega ni bilo smehu ne konca ne kraja in še tisti večer so jo precej vsi tako znali, da je Lojze rodostno vpil: „Kar vsem bom dal: mit Auszeichnung angeeignet!“

Mislím, da bravcom vstrežem, ako jo tù v izvirnem tekstu povem, kako se glasi.

Eden tovaršev, ki je prvi pivec, na stolu na mizi sedi in poje:

Jez sem pervák vseh norcov,
In pijem le ga s korcov,
Vi drugi pa ste dans prišli
K moji veliki časti.

Vsi drugi tovarši stojé okoli njega, eden mu molí korec piva ali vina, drugi nabasano pipo, tretji pa prižgani fidibus. Vsi pa za odgovor pojó:

Gospod! gospod! Kaj se ti kaže!
Piva, vina vsake baže,

Tobaka in pa fidibus,
Ker fant vsak p'je špiritús.

Pivec na stolu za korec prime in zapoje:

Lovci vi, pripravte se!
Poduksejte vse meželjne! *)
Vi drugi pa suvajte v rog **)
Da se čuje na okrog!

Ko je spil, zapoje:

Kaj mi pomaga ta oblast?
Kaj mi pomaga pivska čast?
Voljno se je iznebim,
In jo J. J. prepustim.

Zdaj gré drug na mizo in se spet to ponavlja, da je prišlo pri vseh na okrog.

Ko je Lojze vidil, kako je njegov prevod popularen postal, mu je veselja srce bolj igralo, kakor da bi bil pri vseh fakultah za dohtarja promoviran.

Po vsem tem bi kdo utegnil uvrstiti Lojzeta med znane stare nemške študente, ki se posebno v Jeni, Tübingen-u, Heidelberg-u itd. nahajajo in ki zgolj s svojimi pripomočki za kratek čas tako dolgo študirajo. Pa pri njem je vse drugače bilo. Revež se celi trdi dan z učenjem malih otrok ukvarja in v začetku vsacega zimskega semestra za trdno sklène, o veliki noči veliki izpit opraviti. Če ga na poti srečaš in vprašaš: „No, Lojze, kdaj bo?“ „O veliki noči na vsako vižo, res je, res je, zdaj je zadnji čas — zadnji čas — se moram trdno poprijeti; sem si že celo omaro foliantov iz knjigarne nanesel.“

Po veliki noči ga vprašaš: „Lojze, kdaj bo?“ „Prihodnjega oktobra na vsako vižo!“

Al velika noč preide, oktober preide; semester za semestrom, leto za letom preteče — al Lojze je še zmiraj — stari Lojze in čedalje bolj obrašča šolski mah staro mu glavo.

Priporočilo novih knjig.

* Gospod C. A. Bakotić, gimnazijalni profesor na Reki, oklicuje novo natoroznansko knjigo, ki po slavni talijanski Cimaovi prestavljena pride v hrvaškem jeziku na svetlo pod naslovom: „Pojavi iz prirode za pouku prostoga naroda.“ Knjiga ta je visoko cenjena zavolj znanstvene tečnosti in popularnega sloga (pisave celó po domače). Celo delo pride v 4 zvezkih na svetlo (vsak zvezek po 4 pôle) in vsak zvezek veljá 40 nov. kr. Delo bo kmali natisnjeno; naj se tedaj podviza z naročilom do gosp. profesorja v Reko, kdor jo želí. Ker nam Slovencom takih knjig zeló zeló manjka, nam bo vrlo dobro došla.

* „Rodinná kronika, obrazkové listy nedělní k zábavě a poučení“, se imenuje nov nedeljsk časnik, ki za poduk in kratek čas s podobami (obrazki) izhaja v Pragi; vrednik mu je gosp. K. V. Hof, spisujejo ga slavnoznaní možaki Čehi; cena po pošti za četrť leta 1 gld. 45 kr., za pol leta 2 gold. 90 kr., za celo leto 5 gold. 80 kr. Prvi list, ki nam je došel, ima jako lepe stvari.

* „Cvetja iz domačih in tujih logov“, ki ga izdaja prof. Janežič v Celjovcu, je prišel 4. zvezek na svetlo. Obsega zvezek ta konec v listu našem že po veliki svoji vrednosti omenjenega Cegnarjevega prevoda „Vilelma Tella“ in pa začetek prevoda prekrasne narodne pripovedke „Babice“ — obrazi iz življenja na kmetih, ki jo je po česki spisala slavna Božena Nemcova in jo je poslovenil naš Cegnar. — Tako postaja Janežičeva zbirka res čedalje lepše cvetje iz ptujih in domačih logov.

* Bivši namestni profosor ljublj. gimnazije gospod P. žl. Radics začel je v zvezkih izdajati zgodovino kranjske dežele v nemškem jeziku pod naslovom „Geschichte von Krain“. Ein Handbuch von P. v. Radics. Laibach. Verlag von Joh. Giontini. Prišel je na svetlo dosihmal 1.

*) V nemškem pomenu: „Philister“.

**) Nemški tekst je: „Ihr andern aber stösst ins Horn“.
